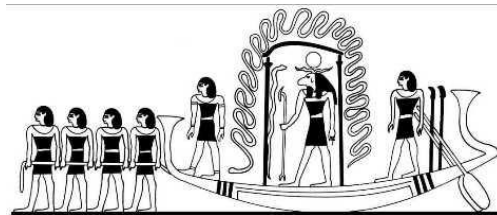

MEHEN Nieuws (44)
15 januari 2018

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

Beste donateurs en liefhebbers van het oude Egypte,

Om te beginnen wenst het bestuur van Mehen u allen een mooi en gezond 2018 toe. Mehen hoopt met haar activiteiten een klein beetje bij te dragen aan een mooi egyptologisch jaar.

Velen hebben al hun donatie voor 2018 overgemaakt, U kunt uw donatie van minimaal € 25,= (of € 35,= voor echtparen) overmaken op rekeningnummer NL86 INGB 0671936387, BIC: INGBNL2A t.n.v. mevrouw B.J. Koek-Overvest e/o de heer J.G. Koek te Elst (U.).

Op 15 december is voor de 4^e keer in samenwerking met de Universiteit Leiden de Mehen-scriptieprijs uitgereikt. Dit keer aan Jonny Russell voor zijn research masterscriptie "The Anatomy of a Medical Text: A Case Study of the so-called Stomach Book from the Ebers Papyrus". Tot nu toe wordt er vanuit gegaan dat de praktijk van de mummificatie moet hebben geleid tot een gedetailleerde kennis van de organen in het oude Egypte. De verrassende conclusie van de scriptie is echter dat de beschrijving van het menselijk lichaam in het oude Egypte niet kan worden vergeleken met de moderne beschrijvingen ervan. Naast de oorkonde heeft Jonny Russell een bedrag van € 1.500,= ontvangen dat aan de Mehen-scriptieprijs verbonden is.

Uitreiking van de oorkonde aan Jonny Russell (foto Petra Lether)

Aan de opgraving in Heliopolis o.l.v. dr. Aimen Ashmawy and dr. Dietrich Raue heeft Mehen in november een bedrag van € 1.500,= gedoneerd, zie ook het verslag in dit Mehen Nieuws.

Onderwerpen in dit Mehen Nieuws:

- lezingen- en cursusprogramma
- verslag dahabiyareis oktober/november 2017 (Marianne Goes)
- nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Spakelaar)
- voorlopig verslag van de werkzaamheden in Matariya/Heliopolis, herfst 2017
- Egyptisch nieuws (Petra Lether)
- verkoop boeken

17 januari 2018 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum

De Nubische forten ten tijde van het Middenrijk. Een daadwerkelijke verdedigingslinie of meer bombastische propaganda van de farao? Lezing door Yvonne Buskens

Over een lijn van 400 kilometer, dat wil zeggen tussen de eerste cataract nabij Aswan en de tweede voorbij Semna, zijn in totaal 17 forten ge- (of ver-) bouwd gedurende het Middenrijk: tezamen vormen ze een perfect voorbeeld van Egyptische architectonische overheersing in Beneden Nubië. Informatie van archeologische opgravingen geeft ons een heel goed beeld van hoe de forten eruit hebben gezien en ook hoe bewoners hier mogelijk hebben geleefd. Maar waarom werden deze forten eigenlijk gebouwd? Werden ze opgericht om mogelijke indringers te weren en wie waren dat dan? Of waren ze er meer ter bescherming en controle over de handel in kostbare goederen die van Boven Nubië of wellicht nog van verder over de Nijl werden vervoerd? En wat kan tekstueel bewijs zoals onder andere de Semnastèles van Senwosret III en de zogenaamde Semna Dispatches, ons nog meer vertellen over de relatie, zowel in theorie en praktijk, tussen de Nubiërs en de Egyptenaren gedurende het Middenrijk in dit gebied?

vrijdag 23 februari 2018 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum

De ontwikkeling van het gebruik, vorm en decoratie van hoofdkegels in de elitegraven in Thebe, Amarna en Sakkara gedurende de 18e dynastie. Lezing door Ning Wah Choy

Fort Boehen (bron internet)

Cultuskapel van Nacht, dames met hoofdkegels (foto Jan Koek)

Een van de meest bekende type scènes op de muren van elitegraven in Thebe in de 18e dynastie is de zogenaamde banketscène. De grafeigenaar zit met of zonder zijn echtgenote achter een met offers beladen tafel en kijkt naar de gasten, de bedienden, de musici en de dansers. De afbeeldingen van deze scène uit het graf van Nebamon, in het Brits Museum in Londen, zijn hiervan een van de meest sprekende voorbeelden. Op de hoofden van de deelnemers zien we een voorwerp, dat zich het best laat omschrijven als kegelvormig, wit van kleur met een gele in strepen uitlopende bovenkant, met een rand van bloemen aan de onderkant. Is de vorm, de kleur en de decoratie van de hoofdkegel op de beschildering van Nebamon een standaard afbeelding of is het een gevolg van een jarenlange ontwikkeling?

Tijdens de lezing volgen we die ontwikkeling over een tijdspanne van 255 jaar, van 1550 v.Chr. tot en met 1295 v.Chr. We beginnen bij de eerste afbeelding van de hoofdkegel aan het begin van de 18e

dynastie in de cultuskapel van Amonemhat, TT 340 in Thebe, en eindigen, via de rotsgraven in Amarna, bij een van de laatste afbeeldingen van de 18e dynastie in de cultuskapel van Horemheb te Sakkara.

Naast de banketscène zijn er in de loop der tijd veel scènes bijgekomen waarbij de hoofdkegel geworden is tot een niet weg te denken onderdeel. De spreekster wil graag drie van de meest voorkomende scènes in de elitegraven met u doornemen en wel de banketscène, het monddopeningsritueel en de ceremonie van het eregoud, waarbij we bekijken welke veranderingen de hoofdkegel heeft ondergaan wat betreft gebruik, vorm en decoratie.

Aan het einde van de lezing geeft de spreekster een kort overzicht van de ontwikkeling van de hoofdkegel na de 18e dynastie. Ook bespreekt zij met u de meest recente publicaties en denkbeelden omtrent de betekenis en afkomst van de hoofdkegel.

***vrijdag 23 maart 2018 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum
Soknopaioe Nesos (Dimeh). Lezing door Filippo Mi (in het Engels)***

Temple life in a Graeco-Roman city in the North of Fayyum

Soknopaïou Nesos (Dimeh es-Seba) is an Egyptian archaeological site, among the best preserved of the Fayyum region. The Graeco-Roman settlement was abandoned in the 3rd century AD and soon covered by desert sand, leaving untouched structures and objects left behind by the inhabitants of the city. Characterized by monumental ruins that still attract the eye of the traveller, the site exhibits aspects of urban dynamics and everyday life during the Graeco-Roman period. Although a promising site, the settlement was only excavated twice scientifically: first in the winter of 1931-1932 by a Michigan University expedition, and since 2001 by the University of Lecce (Italy). The present talk will include the history of the explorations, a thorough description of the site, as well as a summary of the results of the work carried by the Italian archaeological mission. The incredibly well-preserved temple area, with its high-standing mudbrick walls, will be the main focus of the lecture, which will offer insights into the architecture, decoration, and rituals that once enlivened the temple complex.

vrijdag 20 april 2018 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum

De heuvel van Djehoeti (Thot Hill). Lezing door Huib van Verseveld

Twee heuveltoppen in Thebe-West zijn ware blikvangers die boven de rest uitsteken: al-Qurn en Thoth Hill. Wat voor en achter al-Qurn ligt, weten we allemaal, o.a. de Wadi Biban el-Muluk of het Dal der Koningen, maar de vraag is wat we weten van de Thoth Hill. Op de top staat een tempel, maar van wie, uit welke periode en hoe groot is deze? Huib van Verseveld geeft in zijn presentatie hier antwoord op en vertelt over de Koptische “klif”kerk, het “klif”graf, de honderden graffiti, de hermitages, maar ook over de schachtgraven die zich ten noorden van Thoth Hill bevinden. Hij gaat in op de vraag of ons huidige beeld van de Thebaanse necropool wel klopt. De afgelopen jaren bezocht Huib van Verseveld regelmatig dit gebied en hij deelt graag zijn belevenissen en toont zijn vondsten. Ga samen met hem de traptrede(n) op...

vrijdag 25 mei 2018 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum

Hatsjepsot. Lezing door Nicky v.d. Beek MA

Ma'atkara Hatsjepsot regeerde meer dan 20 jaar lang als koning tijdens de 18e dynastie. Hoewel ze haar carrière begon als koningin van Djehoetmes II en regentes van Djehoetmes III, werd ze op den duur tot koning gekroond. Tijdens haar regering ondernam ze succesvolle handelsexpedities en bouwde enkele van de mooiste monumenten in de Egyptische geschiedenis. De manier waarop ze zich presenteerde was hierbij van groot belang, en dit politieke spel speelde ze op voortreffelijke wijze. In deze lezing bekijken we de loopbaan van Hatsjepsot van begin tot eind, en proberen we enkele vragen te beantwoorden: Wat bewoog Hatsjepsot om koning te worden? Welke rol speelde de architect Senenmoet? Wie ondernam de *damnatio memoriae* tegen Hatsjepsot's nalatenschap? En is de mummie in KV60 echt van haar?

Dimeh ten noorden van de Fajoem-oase (Filippo Mi)

Leesgroep Hiërogliefen o.l.v. Mathijs Smith

Data: donderdag 8 en 22 februari, 8 en 22 maart, 5 en 19 april, 17 mei en 31 mei

Locatie: Utrecht, Oranjekapel, Amsterdamsestraatweg 441A

Tijd: 19.15 – 21.15 uur

Kosten: € 110,= voor donateurs, € 125,= voor niet-donateurs

De tekst die behandeld zal worden is de restauratiestèle van Toetanchamon/Horemheb uit het Egyptisch Museum te Cairo. Indien er nog eventueel tijd over is, wordt er nog een andere tekst behandeld.

Mehendag zaterdag 30 juni

Leiden, RMO, Leemanszaal, 13.00 uur

Op zaterdag 30 juni vindt de jaarlijkse Mehendag weer plaats voor de donateurs (niet donateurs betalen € 5,=). Dr. René van Walsem zal een lezing geven over

“Jacht in de elitegraven van het Oude Rijk”

Jan Koek houdt een lezing over

“De (religieuze) betekenis van de ezel in het oude Egypte”

Natuurlijk zal er weer een boekenverkoop plaatsvinden en wordt u op de hoogte gebracht van alle activiteiten van Mehen.

Reis Egypte oktober/november 2018

De reis is nog niet helemaal definitief, maar Mehen is druk bezig om de najaarsreis rond te krijgen. De reis zal plaatsvinden eind oktober/begin november, met mogelijk als vertrekdatum 25 oktober. Indien alles lukt belooft het weer een bijzondere reis te worden. Het voorlopige programma ziet er als volgt uit

Dag 1

Vlucht Amsterdam – Cairo

Dag 2

Piramiden van Zawejet el Arjan en Aboe Roasj en Aboesir

Dag 3

Cairo – Fajoem met bezoek aan de piramiden van Lisjt, Hawara en Lahoen

Dag 4

Fajoem: bezoek aan de tempel van Medinet Madi, Heracleopolis (Ehnassya el Medina) en Tebtynis

Dag 5

Fajoem: bezoek aan Wadi el Hitan (walvisvallei) en de tempel Qasr Karoen

Wadi el-Hitan (bron internet)

Dag 6

Fajoem: bezoek aan Biahmoe, piramide van Seila en Kom el Atl

Dag 7

Fajoem – Cairo met onderweg bezoek aan Dimeh, Qasr el Sagha en Karanis

Dag 8

Cairo – Aboe Simbel

Aansluitend cruise over Nassermeer

Dag 9 en 10

Cruise Nassermeer

Bezoek aan Wadi es Seboea, Dakke en Maharakka

Bezoek aan Derr, Amada, graf van Pennoet

Dag 11

Aankomst in Aswan met bezoek aan tempel van Kalabsja

Bezoek aan Seheleiland

Dag 12

Aswan: graven Qoebet el Hawa en tempel van Philae

Dag 13

Aswan – Cairo

Sakkara Noord en Memphis

Dag 14

Sakkara Zuid: piramiden van Pepi I en Pepi II, piramide van Djedkara-Asosi en Mastaba Faraoen

Dag 15

Vlucht Cairo – Amsterdam

Tevens kondigen we vast twee dahabiya reizen aan in maart 2019; de een zal varen van Cairo naar Luxor, terwijl de andere in omgekeerde richting zal varen. In het voorjaar hoort u meer over deze reizen.

*Verslag van de Dahabiyareis "De tempel van Edfoe en de Ptolemaeën" door Marianne Goes
26 oktober t/m 9 november 2017*

Amelia Edwards wist het al: "...a comfortable dahabeeyah adds very considerably to the pleasure of the journey..." Wij reizen van Luxor naar Aswan met deze statige tweemaster, uitgerust met enorme zeilen. Het schip heeft zelf geen motor, dus als er niet gezeild wordt zijn we aangewezen op een sleepboot. De eerste dag liggen we nog aangemeerd. Bootje, busje, **Deir el-Medina**. De eerste verrassing van de dag, het graf van de beeldhouwer Nachtamon, TT 335, 19^e dynastie. Een steile trap het diep gelegen graf in, decoraties uitgevoerd in monochroom, okergeel en zwart. Prachtige voorstellingen! (zie Osirisnet en betere foto's op egypt-museum.com) Mijn favorieten: een Anoeke met fraaie verentooi en de klaagvrouwen met dikke tranen.

We hebben nog tijd voor Inherchaoe, TT 359, 20^e dynastie. Al is het alleen al voor het plafond in de voorruimte en de zingende harpelaar! Dan de tweede verrassing van de dag: we kunnen het beroemde graf van Nefertari Merit-n-Moet in. Volop genieten van de kleuren, blijft indrukwekkend. Lunch op de dahabiya, bootje, busje, **Karnak**. Nu blijven we trouw aan het thema van deze reis: de Ptolemaeën. Dit betekent: de barkkapel van Philip Arrhidaeus, een van de jongere monumenten. Helemaal achterin het tempelterrein: het door Ptolemaeus VIII herstellende "Amon-die-luistert-naar-gebeden". Hoe goed je Karnak denkt te kennen, er is altijd wel iets nieuws te ontdekken. Vanmiddag is dat een Osiris-gewijde plaats met resten van muren met nissen. Ook de poort van de Chonsoetempel (Ptolemaeus III Euergetes) heb ik nog nooit zo goed bekeken.

Busje, bootje, diner. We genieten deze reis van heerlijk en gevarieerd eten, attente bediening, behulpzame crew en uitstekende organisatie.

Natuurlijk gewekt door de kakafonie van oproepen tot gebed; later word ik me bewust van het zachte klotsen van water onder de boeg: al heel vroeg is de dahabiya vertrokken, richting Esna. Zacht windje, helderblauwe hemel, palmen en velden suikerriet op de oevers, witte reigers, enkele vissers in roeiboten die hun netten uitgooien.

Tempel van Amonhotep III in El Kab (foto Jan Koek)

We leggen aan bij **El Gebelein**, het oude Inerty. Ezelpaadje door een rommelige bananenplantage, een steile wand, boven ons hoofd een kapel. Ruwe muren, niets te zien. Maar de schitterende voorwerpen, mooi opgesteld in het vernieuwde museum in Turijn, dat alles komt uit Gebelein! Nee, we hebben geen "bermission", maar we mogen wel om de heuvel en door het dorp. Het schip glijdt weer langs de velden, glas karkadee erbij. Soepel door de grote sluis bij **Esna**. (Ioenet, Latopolis) Ooit een belangrijke stad op de karavaanroutes. Amalia Edwards noteert: "... a temple ... buried to the chin in the accumulated rubbish of a score of centuries". Opgegraven, beter: uitgegraven, ligt de tempel diep tussen de huizen. Chnoem, Neith, Toetoe, offerende Romeinse keizers. 's Avonds een vallende ster en een lezing van Jan over de Ptolemaeën. Huwelijkspolitiek, intriges, oorlog, incest, verbanning, broedermoord, het houdt niet op.

De zon is nog niet op als we alweer varen. **El Kab**, enorme tichelstenen muren, het oude Necheb. We rijden naar het verste punt waar een grote hoeveelheid rotsinscripties is te vinden. Overal grote en

kleine tekstvlakken. Aan het begin van de wadi een tempeltje van Amonhotep III, gewijd aan Hathor. Even verder de “Rots van de Gier”, veel inscripties, predynastieke petroglieden! Ook de hooggelegen graven van El Kab, en dat allemaal in één ochtend. 's Middags varen we voor de wind, het enorme zeil aan de hoge spriet; zo heerlijk rustig varen op de Nijl is een genot. Even een contrast: hobbelen in een “authentiek” busje naar de piramide van **el-Koela**, de grootste van de 7 kleine trappiramides die we kennen uit het Oude Rijk, waarschijnlijk 3^e dynastie.

Na het diner vervolgt Jan de lezing over de Ptolemaeën tot het dramatische einde van Cleopatra VII. Nu komen we in de heilige ochtend richting Edfoe: fabriekjes, huizen, grotere fabrieken, verkeer, hoge brug over de Nijl, flatgebouwen. Met gammele koetsjes naar het tempelterrein. Ik verheug me op drie dagen Edfoe: we krijgen alle tijd om de ceremonieën en feesten die tijdens de zomercursus zijn behandeld te bestuderen en ook de kapellen krijgen alle aandacht. Dit leidt tot enige verwarring bij de bewaking: gaan we nòg niet weg? Nee, en morgen en overmorgen zijn we er ook weer!

Op basis van de sokkelbandinscriptie aan de buitenzijde van de omheiningsmuur en de lijntekeningen van Chassinat bekijken we grondig de Mesen-kapel, de Shetiet, de kapel van de Troon der Goden, de kapel van het Been. (jawel, het rechterbeen van Osiris werd in Edfoe bewaard!) Jan Koek heeft titels en teksten vertaald. Ik ben zeer onder de indruk van zijn grondige voorbereiding die een uniek inzicht geeft in wat hier eigenlijk op de wanden staat. 's Avonds lezing over de Meret-kisten, die me eigenlijk nooit zo zijn opgevallen en die ik nu overal lijkt te zien.

Het is inmiddels de 6e dag van onze reis. Even een uitstapje tussendoor: de kleine Oude Rijkspiramide van Edfoe. Hobbelen over stoffige wegen, door suikerrietvelden en dorpjes. (kleurrijke dekens hangen buiten, mannen met bossen uien onder de arm, ezelkarren, een klein winkeltje met reclames van Nescafé).

Dan weer verder in de tempel van Edfoe: eerst een overzicht. Vanaf de eerste pylon, de open hof, de pronaos met het Reinigingshuis en het Boekhuis, de Grote Hal, de doorgang naar het heilige meer.

's Middags de achterkapel van Chonsoe van Behdet, de kapel van de Troon van Re, de Behdet van Re. Goden en godinnen met magische namen; het lichaam zwaar beschadigd, grof op ingehakt.

Iedereen zwermt uit over het tempelterrein om de eigen foto's te maken. In alle rust bekijk ik de wabet en de trappen die naar het dak leiden, het ritueel van de Koning van de Valk en het Mooie Feest van Behdet of Feest van de Overwinning, waarin Seth als klein nijlpaardje ritueel wordt gedood door Horus. 's Avonds nog een lezing over de vier kalveren, rood, wit, bont en zwart, we weten van geen ophouden.

Voor de oostelijke buitenmuur van Edfoe (foto Petra Lether)

Op 1 november het laatste bezoek aan de tempel. De toegangsprijs voor alle monumenten is per vandaag fors verhoogd, voor ons wordt geen uitzondering gemaakt. 's Middags zeilt de dahabiya verder, langs een moerassig gebied, een waar vogelparadijs!

De volgende dag staat **El Qoerta** op het programma, een vindplaats van een grote hoeveelheid rotsinscripties. Een pittige klim! Na dit avontuur weer zuidwaarts, afmeren bij **Gebel el Silsila**, waar de Nijl op zijn smalst is. John Ward, Maria Nilsson en hun team zijn hier hard bezig zoveel mogelijk op te graven en in kaart te brengen. Op beide oevers zijn grote steengroeves zichtbaar. Op de westoever liggen de belangrijkste monumenten, o.a. de speos van Horemheb. John Ward, nog stoffig van het werk, leidt ons langs de oever en legt uit. Het is duidelijk te zien dat de bovenste laag sediment te grof, te korrelig was en met precisie werd de betere, hardere onderlaag uitgehakt. We horen over een weg uit het Middenrijk, over woekerend Nijlgras, over natuurlijke koeling van voedselopslag door de wind op het plateau, over "quarrymarks" en over opgraversperikelen.

De volgende ochtend (dag 9 inmiddels) als ik mijn raam open doe: schitterende ijsvogels op de kabel. Met het sleepbootje naar de grote Nijlstèles! Over land is dit te gevaarlijk, dus dan maar over het water. Wat in Thebe, aan de rand van woestijn, niet kan is hier mogelijk: letterlijk reiniging door het water. Dit gebied heet niet voor niets Moe-wab, het reine water.

Al snel weer verder zuidwaarts naar een bijzondere plaats: **RasRas** (of: Kom es-Rasras). Een ruige landing en een stuk lopen door een boomgaard, langs palmbomen, irrigatiekanaaltjes, over dijkjes. In het zand de resten van een tempel, wat blokken, een enkel reliëf. Zo is het als een gebouw nog niet is opgegraven!

Uitzicht vanaf Elefantine (foto Jan Koek)

Rustig varend onder zeil. De sleper komt er weer bij, we maken niet genoeg snelheid om op tijd in **Kom Ombo** te zijn. Prachtig om zo de tempel aan de oever langzaam dichterbij te zien komen. In de tempel zijn duidelijk twee assen herkenbaar voor de twee goden waaraan de tempel was gewijd: Herwer (Horus de Oude of Haroëris) en Sobek. We besteden veel aandacht aan het reliëf met de medische instrumenten. Jan plaatst het in een religieuze context- zo had ik dat nog niet bekeken. We verlaten in de invallende schemering het terrein via het Sobek-museum. 's Avonds komt Jan nog uitgebreid terug op de cultuskapellen in Gebel el-Silsila.

De laatste dag! We varen naar Aswan, het landschap verandert. Met een busje naar de stad, druk verkeer, winkelstraten. We bekijken door het hek de z.g. "koninklijke stèles" op de rotsblokken die daar tussen de huizen (en het afval) liggen. Na enige discussie over de prijs met een bootje naar de tempel van **Philae**. Een intensieve ochtend: de kiosk van Nectanebo, de tempel van Ar-hes-nefer (Arensnoefis), de grote Isis-tempel, de poort van Hadrianus met mijn favoriete kleine Nijlgod in zijn grot op het eiland Bigeh, de tempel van Hathor waar de godin met muziek en dans wordt ontvangen.

's Middags busje, bootje, **Elefantine**. Het nieuwe "annexe"-museum, zeer de moeite waard. De verschillende gereconstrueerde Satet-tempels, vanaf het Oude Rijk; de resten van de grote Chnoemtempel. En als uitsmijter: de kleine piramide van Elefantine uit het Oude Rijk, in een uithoek van het eiland.

Een diepe zucht ontsnapt me als ik nog eenmaal over de Nijl uitkijk: morgenmiddag om deze tijd ben ik terug in Amsterdam, met een kilo limoenen en een hoofd en hart vol herinneringen.

(vervolg door Bep Koek)

Na enkele nachtelijke uren in onze hut op "The Flower of Life" een zeer vroege vlucht van Aswan naar Cairo, waar we helaas afscheid nemen van Marianne Goes.

In ons hotel te Cairo wachten we op onze kamers en vertrekken daarna naar het Egyptisch Museum, waar steeds meer objecten verdwijnen naar het Grand Egyptian Museum, maar waar ook weer nieuwe vitrines met objecten uit de magazijnen staan opgesteld, die we nooit eerder zagen. Het blijft aantrekkelijk om dit museum te bezoeken!

De volgende dag naar Memfis, waar een archeologische route is uitgezet die volgens het Ministerie van Oudheden op 28 september 2017 is geopend. Helaas, de route blijkt nog niet open te zijn, omdat de Security zijn fiat nog niet heeft gegeven (waar hebben we dat meer gehoord.....) 's Middags naar Sakkara waar we het indrukwekkende Serapeum bezoeken, een onverwachte uitleg bij de zgn.

"Perzengraven" krijgen van dr. Ramadan Hussein. Daarna bezoekt de een het graf van Nianch-chnoem en Chnoemhotep, anderen het Imhotep Museum of het graf van Mereroeka en de piramide van Teti.

Dinsdag komt Gizeh aan bod. Het graf van Meresanch is gelukkig open, maar de graven van Idoe en Qar zijn weer gesloten.... Een aantal van ons vereren Choefoe's of Menkaoera's piramide met een bezoek en vanaf de dodentempel van Menkaoera lopen we terug naar de bus, die ons – na enig zoeken - naar de net geopende graven van de werklieden brengt. Interessante graven, waar we door een Egyptenaar rondgeleid worden. Aan het eind van de dag zien we zeer veel bussen met toeristen Gizeh verlaten én voor het klank- en lichtspel arriveren. Hier voor het eerst sinds jaren weer drommen bezoekers!

Overzicht van de graven van de werklieden vanuit het oosten (foto Jan Koek)

Onze laatste dag in Cairo voert ons naar het National Museum of Egyptian Civilization. Dit groots opgezette complex heeft tot nu toe één zaal geopend voor het publiek met als titel: "Egyptian Crafts through the Ages". Als dit niveau van opstelling gehandhaafd blijft, zal dit een prachtig museum worden. De curator verzorgde voor ons een kop thee of koffie en presenteerde zijn museum met indrukwekkende perspectieven. Daarna naar het prachtige Gayer Andersonhuis met als extraatje voor ons een kleine Egyptische collectie en de daarnaast gelegen Ibn Toeloen moskee uit de 9^e eeuw. Deze laatste welbestede dag in Cairo sloten we af met een gezamenlijk diner in het Pyramisa Suites Hotel. Op tijd naar bed, want vroeg in de ochtend naar Cairo International Airport voor onze vlucht naar Nederland. Vol mooie herinneringen aan deze reis keren we huiswaarts.

Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

In deze rubriek gaat het om nieuw bekend geworden tentoonstellingen of verlengingen; alle tentoonstellingen met voorwerpen uit het oude Egypte vindt u op onze website onder "Tentoonstellingen".

Onder "Musea" vindt u een lijst van musea over de gehele wereld met Egyptische objecten. Let u ook op de zogenoemde kleine collecties. De lijsten worden regelmatig bijgewerkt. Indien u de komende tijd naar de ons omringende landen gaat, raadpleeg de lijst, misschien is er net in die stad waar u bent, ook iets uit Egypte. De tentoonstellingen worden met sterren aangeduid, zodat u (ongeveer) weet of de tentoonstelling de moeite waard is.

Een tentoonstelling zonder * = een tentoonstelling met enkele Egyptische voorwerpen, een tentoonstelling met * = kleine tentoonstelling over Egypte, met ** = middelgrote tentoonstelling over Egypte en een tentoonstelling met *** = belangrijke tentoonstelling over Egypte.

AUSTRALIË

- Canberra, National Museum of Australia: Rome: City and Empire. Van 21 september 2018 t/m 3 februari 2019. Koppen van Cleopatra VII en de god Serapis.

BELGIË

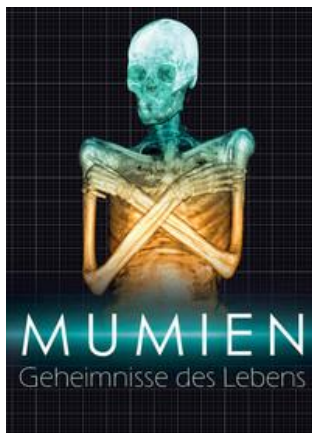
- Morlanwelz, Musée royal de Mariemont: * La laine et le lin. Textiles égyptiens de l'Antiquité tardive (Wol en linnen. Egyptisch textiel uit de Late Oudheid). In 2019. 200 fragmenten Koptisch textiel.

CANADA

- Toronto, Bata Shoe Museum: The Gold Standard: Glittering Footwear from Around the Globe. T/m 11 december 2018. Gouden begrafenissandalen en Koptische apostelschoenen.

CHINA

- Zhengzhou, Henan Museum: ** Egypt, House of Eternity. T/m 22 maart 2018. 235 voorwerpen uit het Egyptisch Museum Turijn.

DUITSLAND

- Mannheim, Museum Weltkulturen: * Stein(h)art. Gefäße von ewiger Schönheit. Van 11 november 2018 t/m 24 februari 2019. Stenen vaatwerk vanaf 3000 v.Chr.

- Mannheim, Museum Zeughaus: * MUMIEN – Geheimnisse des Lebens. Van 16 september 2018 t/m 31 maart 2019. Grote mummietentoonstelling die ook in Assen was.

- Münster, Archäologisches Museum der Universität Münster.

Frieden. Von der Antike bis heute. Van 28 april 2018 t/m 2 september 2018.

Fragmenten van het vredesverdrag tussen Egypte (Ramses II) en de Hettieten.

- Viernheim, KunstScheune: Ägypten-Stadt-Land-Fluss. Tot 22 januari 2018.

40 foto's door de curator van het Egyptisch Museum in Bonn.

EGYPTE

- Alexandrië, Bibliotheca Alexandrina: Abu Simbel: 200 Years After the Passing of Sheikh Ibrahim Burckhardt. T/m 13 februari 2018.

Reizen van de Zwitser Ludvig Burckhardt naar Nubië en zijn ontdekking van Aboe Simbel.

- Cairo, Egyptisch Museum: * À l'Oeuvre on connaît l'artisan... de Pharaon ! – Un siècle de recherches Françaises à Deir el-Medina 1917-2017. T/m 5 februari 2018. 52 fraaie vondsten uit Deir el-Medina.

FRANKRIJK

- Parijs, Institut du monde arabe: * L'épopée du canal de Suez. Des pharaons au XXIe siècle (Het epos van het Suezkanaal. Van de farao's tot de 21e eeuw. Van 28 maart 2018 t/m 5 augustus 2018. Ook een afdeling over de farao's die aan de verbinding tussen Middellandse en Rode Zee werkten.

ITALIË

- Viterbo, Palazzo dei Papi: Il Tesoro di Tutankhamon. Van 15 mei t/m 15 november 2018. 150 - 200 replica's.

- Rome, Centrale Montemartini: ** Egizi – Etruschi. Da Eugene Berman allo Scarabeo Dorato (Egyptenaren en Etrusken. Van Eugene Berman tot de Gouden Scarabee). T/m 30 juni 2018. Handels- en culturele uitwisseling, met onder andere amuletten met Hathor, Horus en Bes, en bruiklenen.

Belasting & Douane Museum

NEDERLAND

- Den Haag, Haags Historisch Museum: De wereld achter een poppenhuis. Willem Tholen, Lita de Ranitz en vrienden. Van 17 februari 2018 t/m 10 juni 2018. Egyptische 'oudheden' in een poppenhuis.

- Leiden, Rijksmuseum van Oudheden: Voor Oudheden naar Leiden. Van 25 april 2018 t/m 2 september 2018. 200-jarig bestaan met o.a. mummiekisten en de 1-aprilgrap uit 1993.

- Leiden, Rijksmuseum van Oudheden: *** Goden van Egypte. Winter 2018-2019

Aankondiging van internationale tentoonstelling met 300 voorwerpen.

- Rotterdam, Belasting & Douane Museum: ** Van farao tot fiscus - Belastingen in de oudheid. Van 13 december 2017 t/m 18 maart 2018. Met bruiklenen uit R.M.O. en Papyrologisch Instituut.

NIEUW-ZEELAND

- Christchurch, Teece Museum of Classical Antiquities: Buried Treasure: Archaeology and the discovery of lost civilisations. Tot 2 juli 2018. Onder andere een Ptolemaeïsch mummie masker.

OOSTENRIJK

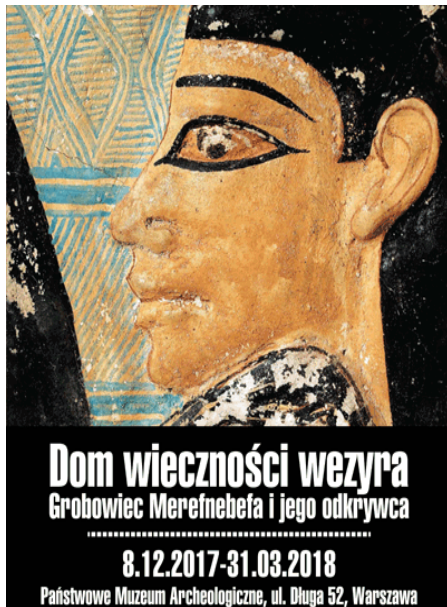
- Mistelbach, MAMUZ Museum: *** Faszination PYRAMIDEN. Van 3 maart t/m 25 november 2018. Grote piramidetentoonstelling die in 2017 in Liechtenstein stond.

POLEN

- Warschau, Staats Archeologisch Museum: * Huis van de eeuwigheid van vizier Merefnebef. T/m 14 maart 2018. 30 jaar opgravingen in Sakkara met levensgroot model van grafkamer Merefnebef, vizier in de 6e dynastie.

SPANJE

- Villadangos del Páramo, La Sala de Exposiciones Casa Consistorial: * Herencias de Oriente - Una Colección Egipcia. T/m februari 2018. Collectie van een Portugese archeoloog.

Evenston

TAIWAN

- Taipei, National Palace Museum: *** Egyptian Mummies from the British Museum: Exploring Ancient Lives. T/m 18 februari 2018. Mummietentoonstelling die in 2014/15 te zien was in Londen.

TSJECHIË

- Vyskov, Muzeum Vyskovska: Egypte – geschenk van de Nijl. T/m 20 februari 2018. Replica's en toeristenkitsch.

VERENIGDE STATEN

- Chicago, The Field Museum: *** Mummies. Van 16 maart 2018 t/m 21 april 2019. De grote mummietentoonstelling keert na haar reis langs Amerikaanse musea terug op haar thuisbasis.
- Evanston, Block Museum of Art: * Paint the Eyes Softer: Mummy Portraits from Roman Egypt. Van 13 januari t/m 18 april 2018.

Aantal Fajoemportretten uit Phoebe Hearst Museum in Berkeley met wetenschappelijk onderzoek.

- Los Angeles, California Science Center: *** KING TUT: Treasures of the Golden Pharaoh. Van 24 maart 2018 t/m 15 januari 2019.

150 originelen (!) uit Caïro op reis langs 10 wereldsteden, ook in Europa.

- Saint Louis, St. Louis Art Museum: *** Sunken Cities: Egypt's Lost Worlds. Van 25 maart tot 9 september 2018.

Deze tentoonstelling over bij Alexandrië opgedoken beelden stond eerder in Parijs, Londen en Zürich.

- Toledo, Toledo Museum of Art: * The Mummies: From Egypt to Toledo. Van 3 februari 2018 t/m 6 mei 2018. Enkele mummies, hun historische context en de ethische discussie over het tentoonstellen van menselijke resten.

WIT-RUSLAND

- Gomel, Gomel Palace and Park Ensemble: Schatten van het Oude Egypte. T/m 2 maart 2018. Enkele originelen en 300 replica's.

Voorlopig verkort rapport van de werkzaamheden in het najaar van 2017 in Matariya/Heliopolis door dr. Aimen Ashmawy en dr. Dietrich Raue

De Egyptisch-Duitse missie heeft van 27 augustus tot 4 oktober 2017 weer opgegraven in Matariya/Heliopolis. Sinds de voltooiing van de hoofdwerkzaamheden (2001-2014) ligt de focus van het werk

op area 200 "Sug el-Khamis" en op de archeologische kwestie verbonden met de vondst van de fragmenten van het beeld van Psamtik I in maart 2017.

Kaart van het opgravingsterrein en een foto van de bases (Egyptisch-Duitse missie)

De bases K23/K25 (zie foto) kunnen worden toegeschreven aan restauratiewerkzaamheden aan de façade van de tempel van Ramses II. Gekeken naar het aardewerk, moeten deze bouwwerkzaamheden hebben plaatsgevonden in het late 2^e millennium v.Chr. Elke laag is weer bij elkaar gebracht in zijn originele positie om het volgende seizoen te kunnen bestuderen. Inscriptions van Ramses IV, gevonden in eerdere seizoenen, geven mogelijk een datum voor deze werkzaamheden. Mogelijk waren de aardbevingen tijdens de regering van Merenptah hier de oorzaak van.

Het grote beeld van Psamtik I was opgericht tussen deze twee kleinere bases. Het beeld kan nu worden gereconstrueerd als een staande farao met het linkerbeen vooruit stappend. De locatie van de vondst in maart 2017 is maar 16 m bij de bases vandaan. De volledige opgraving maakte het mogelijk om het gehele beeld van Psamtik te reconstrueren. Uitgesloten kan nu worden dat nog delen van het beeld onder de huizen aan de oostkant liggen.

Opgravingswerkzaamheden en rugpijler van beeld (Egyptisch-Duitse missie)

De ontdekking van een privébeeld uit de 30e dynastie getuigt, voor de eerste keer, van de laatste fase van het gebruik van de neventempel van de westelijke toegang naar de hoofdtempel in Heliopolis. Het werk in Sug el-Khamis zal voltooid worden in 2018. Alle fragmenten van het grote beeld van Psamtik zijn naar het Grand Egyptian Museum gebracht.

Nieuws en wetenswaardigheden uit Egypte (Petra Lether)

Ahram Online, 1 januari 2018

In Tell el-Pharaeen, het oude Boeto, zijn koninklijke artefacten gevonden. Zeker 1 vondst dateert uit de regering van Psamtik I. Verder zijn restanten van oude tichelstenen muren ontdekt.

<http://english.ahram.org.eg/News/286388.aspx>

Egypt Today, 9 december 2017

In Luxor, in de necropolis van Dra Abu El Naga, zijn twee nieuwe graven uit het Nieuwe Rijk (regering Djehoetmes III) "herontdekt". Het gaat om graf "Kampp 161" en "Kampp 150", voorlopig genoemd naar de Duitse archeologe Frederica Kampp, de namen van de grafeigenaren zijn onbekend.

<http://www.egypttoday.com/Article/4/36114/Two-newly-discovered-tombs-in-Luxor>

Zie ook: <http://english.ahram.org.eg/News/283041.aspx>

The National. 17 december 2017

In Heliopolis, in het noorden van Cairo, lopen archeologen tegen problemen op bij het opgraven op de site van het oude Ienoe. Ondernemers willen bouwen, archeologen moeten daarom in beperkte tijd zoveel mogelijk opgraven. Echter eerst moet er een laag van 13 m vuil en puin worden weggehaald

voordat aan het eigenlijke graafwerk kan worden begonnen. Grond is hier schaars, op elke vierkante km wonen gemiddeld 156.712 mensen.
Zie over de opgravingen de bijdrage van dr. Aimen Ashmawy en dr. Dietrich Raue.

<https://www.thenational.ae/world/mena/egypt-s-heliopolis-archaeologists-face-modern-problems-at-ancient-site-1.685084>

In Tell Edfoe zijn administratieve ruimten gevonden zie:

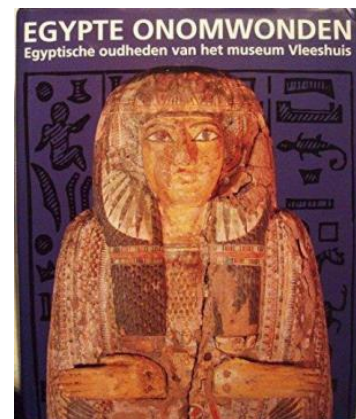
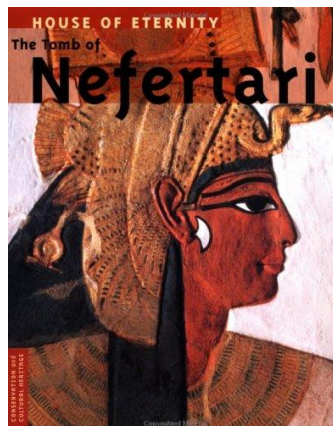
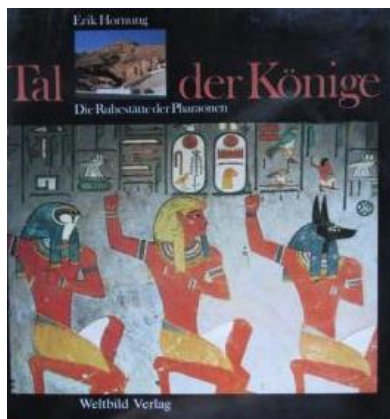
<https://telldfu.uchicago.edu/news/press-release-jan-2018-submitted-dec-2017>

Boekenverkoop Mehen

Mehen ontvangt regelmatig boeken voor de bibliotheek. Dubbele boeken worden voor een zacht prijsje verkocht, de opbrengst gaat naar het goede doel. Prijzen zijn excl. verzendkosten. De boeken kunnen ook opgehaald worden in het Mehen Studiecentrum tijdens de lezingen of na afspraak. Indien er meerdere personen zijn die een boek willen kopen, dan gaat het naar de eerste die reageert.

Diverse auteurs	Description de l'Égypte. Complete editie in dikke pocket.	€ 5,00
Diverse auteurs	L'art égyptien au temps des pyramides (1999) Catalogus van de schitterende tentoonstelling in Parijs.	€ 10,00
Diverse auteurs	Egypte Onomwonden. Catalogus Antwerpen. Egyptische oudheden van het museum Vleeshuis.	€ 5,00
Diverse auteurs	Les artistes de Pharaon. Deir el-Médineh et la Vallée des Rois. (2002)	€ 5,00
J. Baines/J. Malek	Atlas van het oude Egypte (1995)	€ 7,50
Dr. A. de Buck	Egyptian Readingbook. 2 ^e editie 1963	€ 5,00

J. McDonald	House of Eternity. The Tomb of Nefertari. Enkele plaatjes ingeplakt	€ 4,00
I.E.S. Edwards	Toetanchamon. Zijn graf en zijn schatten. 1978 Met o.a. veel foto's van Harry Burton.	€ 7,50
Chr. Frayling	Op zoek naar Toetanchamon (1996) (Over de opwinding van de vondst en de vorm die het aannam)	€ 2,50
W.M. van Haarlem/R.A. Lunsingh Scheurleer	Gids voor de afdeling Egypte. Allard Pierson Museum Amsterdam (1986)	€ 2,50

R.B. Halbertsma/ M. Aoyagi	Mozaiek der Antieken. Oog in oog met Grieken, Etrusken en Romeinen. Catalogus 1990 (Tweetalig Ned. en Engels)	€ 5,00
R. Hannig	Grosses Handwörterbuch Ägyptisch-Deutsch	€ 9,00
E. Hornung	Tal der Könige. Die Ruhestätte der Pharaonen (1990) Nog steeds hét standaardwerk over dit onderwerp	€ 10,00
W. de Jong	Der el-Medineh. Het arbeidersdorp i.d.Theb Dodenstad.	€ 7,50
K. Michalowski	Ägypten. Kunst und Kultur. 1973 594 bladzijden, meer dan 1000 afbeeldingen; prima exemplaar	€ 15,00
E. Strouhal	Leven in het oude Egypte (1993)	€ 5,00
A. Tadema/B. Tadema Sporry	Operatie farao's. Egypte's tempels gered (1977)	€ 2,50
A. Touny/S. Wenig	Sport in ancient Egypt (1969)	€ 5,00

Voor alle betalingen inzake Mehen: rekeningnummer NL86INGB0671936387, BIC: INGBNL2A t.n.v. mevrouw B.J. Koek-Overvest e/o de heer J.G. Koek te Elst (U.).

Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten te ontmoeten.

Met vriendelijke groeten,
namens het bestuur van "Mehen"

Bep en Jan Koek

www.mehen.nl